

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text> (дата звернення: 22.04.2024 року).

Хізанов Олексій Дмитрович,
здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Демиденко Володимир Олексійович,
професор кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ДОТРИМАННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ЗАСАД ПІД ЧАС ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Дотримання конституційних засад під час воєнного стану є одним із найважливіших аспектів забезпечення прав та свобод громадян в умовах кризових ситуацій. Україна, як суверенна держава, має свою Конституцію, яка гарантує права і свободи громадян незалежно від обставин, включаючи воєнний стан. Проте, воєнний стан може призвести до обмежень цих прав і свобод у зв'язку з необхідністю забезпечення національної безпеки та оборони.

Під час воєнного стану в Україні, Конституція передбачає можливість введення тимчасових обмежень на деякі права та свободи громадян з метою забезпечення національної безпеки та територіальної цілісності. Зокрема, під час воєнного стану може бути обмежено:

1. Стаття 30. Кожному гарантується недоторканність житла;
2. Стаття 31. Кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції;
3. Стаття 32. Ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України;
4. Стаття 33. Кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом;
5. Стаття 34. Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань;
6. Стаття 38. Громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах,

вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

7. Стаття 39. Громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування;

8. Стаття 41. Кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності;

9. Стаття 42. Кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом;

10. Стаття 43. Кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується;

11. Стаття 44. Ті, хто працює, мають право на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів;

11. Стаття 53. Кожен має право на освіту[3,4].

Проте, Конституція передбачає, що деякі права не можуть бути обмежені, такі як право на життя, рівність перед законом, повагу до гідності та інші.

Саме тому в першу чергу особливу увагу слід приділити тому, щоб обмеження прав були встановлені законом, існувала можливість оскарження таких обмежень в суді, а також щоб була інформація про застосування обмежень доступною для громадськості та контрольована міжнародними органами[2].

Цього можна досягти завдяки забезпеченню судового контролю за законністю обмежень прав і свобод під час воєнного стану. Тобто забезпечення справедливого судочинства, включаючи доступ до справедливих та незалежних судів, залишається важливим завданням під час воєнного стану, оскільки правосуддя є фундаментальним принципом правової держави. Важливо забезпечити, щоб обставини воєнного стану не впливали на незалежність та об'єктивність судових рішень, а судові органи могли вільно виконувати свої функції відповідно до закону та міжнародних стандартів.

Для забезпечення охорони конституційних засад під час воєнного стану українські владні органи повинні виконувати свої обов'язки у межах, встановлених Конституцією та законами України[2]. Саме тому перспективою є посилення контролю за дотриманням правових норм та процедур в умовах воєнного стану. Що може бути досягнуто шляхом розвитку механізмів моніторингу та нагляду, залучення міжнародних спостерігачів та забезпечення доступу до правової допомоги для громадян.

Україна також може розвивати механізми міжнародного співробітництва та обміну досвідом з іншими країнами у сфері

забезпечення прав і свобод під час надзвичайних ситуацій [1]. Що включає в себе обмін кращими практиками, спільні тренінги для правоохоронних органів та розвиток міжнародних стандартів в цій галузі.

Загалом, важливою перспективою є розвиток комплексного підходу до захисту конституційних засад під час воєнного стану в Україні, який враховує як основні принципи правової держави, так і необхідність забезпечення безпеки та стабільності в умовах загрози національній безпеці. Розвиток такого підходу може сприяти забезпеченню ефективного захисту прав і свобод громадян під час воєнного стану та зміцненню демократичних засад в країні.

Отже, одним з основних викликів в охороні конституційних засад під час воєнного стану є забезпечення балансу між потребою у забезпеченні національної безпеки та збереженням громадянських прав та свобод. Сучасний контекст інформаційних технологій робить це завдання ще складнішим, оскільки держава має забезпечити ефективну боротьбу з сучасними загрозами, такими як кібератаки та гібридна війна, не порушуючи основних конституційних принципів та прав. У цьому контексті важливо розвивати та вдосконалювати правові та інституційні механізми контролю за діяльністю влади під час воєнного стану, забезпечуючи прозорість та публічний облік застосування обмежень.

Список використаних джерел

1. Функціонування Конституції України та проблеми реалізації її норм в умовах воєнного стану : матеріали Регіональної науково-практичної конференції (Дніпро, 27 червня 2022 р.); укладачі : канд. юрид. наук, доц. Л. М. Сердюк, І. О. Смірнова. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 99 с.;

2. Правова система України в умовах воєнного стану : збірник наукових праць / за загальною редакцією О. О. Кота, А. Б. Гриняка, Н. В. Міловської, М. М. Хоменка. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. – 540 с.

3. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

4. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015р. №389-VIII: станом на 19 жовт. 2023р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 30.04.2024).